

به نام خدا

EP

(حاملگی خارج از رحم)

تهیه کننده:

(دپارتمان آموزش به بیماران)

حاملگی خارج از رحم EP (Ectopic Pregnancy)

منظور از EP زمانی است که محصول حاملگی به جای آنکه در داخل حفره رحم باشد در هر جایی خارج از آن قرار داشته باشد. این مکان جایگزین ممکن است لوله فالوپ، آمپول لوله رحمی، سرویکس، داخل حفره شکم و ... باشد که می تواند علائمی برای فرد ایجاد کند.

شیوع:

حاملگی خارج از رحمی در حدود ۱ مورد در هر ۵۰ حاملگی اتفاق می افتد (حدود ۰.۲٪)؛ البته در برخی از جوامع شیوع حاملگی ECTOPIC درصدی بیشتر است مخصوصاً در جوامعی که روشهای کمک باروری مانند IVF رواج بیشتری دارد.

در ضمن باید دانست EP شایعترین علت مرگ و میر مادران در نخستین سه ماهه یا تری مستر اول حاملگی می باشد و ۱۰٪ از کل مرگ و میر مادران در این زمان را شامل می شود.

مرگ و میر در جوامع پیشرفته بین ۰.۱ درصد تا ۰.۳ درصد و در جوامع در حال توسعه بین ۲ تا ۳ درصد است.

عوامل زمینه ساز:

عوامل زمینه ساز به دو دسته عمده تقسیم می شوند:

✓ عوامل اصلی (Major):

۱. سابقه حاملگی خارج از رحمی در حاملگی های قبلی
۲. سابقه دستکاری های لوله ای به دلیل برخی اقدامات جراحی یا غیر جراحی بر روی لوله های رحمی و مواجهه با ماده صنعتی دی اتیل استیل بستیرون
۳. استفاده از روشهای کمک باروری مانند IVF و ... که در صورت موفقیت در ایجاد جنین، حاملگی ممکن است خارج از رحمی باشد.
۴. استفاده از برخی روش های پیشگیری مانند قرص های اورژانسی بعد از مقاربت (AFTER MORNING PILL) و یا IUD که در صورت شکست می تواند موجب ایجاد حاملگی خارج رحمی شود.
- یعنی زمانی که فردی به دنبال شرکت در استفاده از روش های پیشگیری از بارداری حامله شود، احتمال اینکه حاملگی خارج از رحم باشد بسیار بیشتر است.
۵. روش بستن لوله های رحمی که اگر با شکست مواجه شود جنین مورد نظر به احتمال زیاد خارج از رحم خواهد بود.

✓ عوامل زمینه ساز فرعی (Minor):

۱. عفونت های رحمی و لوله ای مانند سالپنژیت با کلامید یا تراکوماتیس
۲. مصرف سیگار و تنباکو
۳. سابقه خانوادگی EP

علائم بالینی:

به صورت کلی بیمار خانمی است که مدتی تأخیر قاعدگی داشته است. علائم همراه عبارتند از:

- ✓ خونریزی واژینال خفیف یا لکه بینی
- ✓ تهوع و استفراغ
- ✓ درد زیر شکم
- ✓ کرامپها یا انقباضهای شکمی دردناک
- ✓ درد در ناحیه شانه، گردن و مقعد
- ✓ سرگیجه و احساس ضعف

البته مشخص است که این علائم با شدت و ضعف متفاوت، در حاملگی طبیعی هم دیده می‌شود و از آنجا که این علائم معمولاً در اوایل حاملگی رخ می‌دهد باید در تشخیص و درمان آن دقت کافی به عمل آید.

گاهی اگر خونریزی رحمی شدید باشد می‌تواند برای مادر علائمی مانند کاهش سطح هوشیاری، تشنج و سنکوپ را ایجاد کند. بنابراین در خانمی که با شکایت عقب افتادگی قاعدگی و علائم ذکر شده مانند لکه بینی و درد زیر شکم مراجعه کرده است باید تشخیص EP حتماً مد نظر باشد.

تشخیص EP:

برای تشخیص EP مجموعه‌ای از اقدامات کلینیکی و پاراکلینیکی نیاز است که انجام شود.

۱. بررسی سریال β -HCG (اندازه گیری‌های متوالی سطح β -HCG)

۲. سونوگرافی

در حاملگی طبیعی وضعیت به این صورت است که هر زمان سطح β -HCG خون مادر به ۱۵۰۰ نانوگرم بر میلی‌لیتر می‌رسد باید بتوان با سونوگرافی، ساک حاملگی را در داخل رحم مشاهده کرد. بنابراین وقتی که در مادری β -HCG اندازه گیری شده و بالاتر از ۱۵۰۰ است ولی در سونوگرافی واژینال کیسه حاوی جنین در رحم دیده نمی‌شود باید به فکر EP بود.

روش دیگر بررسی مکرر سطح β -HCG خون مادر در روزهای متوالی است؛ که در حاملگی طبیعی باید ظرف ۴۸ ساعت سطح β -HCG دو برابر شود. بنابراین عدم افزایش دو برابری β -HCG ظرف ۴۸ ساعت به نفع حاملگی خارج از رحمی می‌باشد.

البته امروزه روش‌های تشخیصی دیگری مانند آندوسکوپی و جراحی باز هم به کار می‌رود ولی اساس تشخیص پیگیری سطح β -HCG و سونوگرافی می‌باشد.

درمان:

امروزه بسته به اندازه و سایز محصول حاملگی و شرایط بالینی مادر از هردو روش جراحی و درمان دارویی استفاده می‌شود. اگر سایز محصول حاملگی کوچک (کمتر از ۴ سانتی‌متر) و شرایط بالینی مادر پایدار باشد می‌توان از روش‌های دارویی استفاده کرد ولی اگر سایز محصول حاملگی بزرگ باشد یا لوله رحمی پاره شده باشد، انجام عمل جراحی اجتناب

ناپذیر است.

برای انجام درمان دارویی از داروهایی مانند متوتروکسات استفاده می‌شود که چندین نوبت برای مادر تجویز شده و با سطح β -HCG پیگیری می‌شود. در مورد روش‌های جراحی هم بسته به شرایط مادر از دونوع لاپاراسکوپی (با آندوسکوپ) و لاپاراتومی (جراحی باز) استفاده می‌شود.

پیگیری پس از درمان حاملگی خارج از رحمی:

امروزه توصیه می‌شود مادرانی که سابقه حاملگی خارج از رحمی را دارند حداقل تا ۶ ماه بعد از ختم آن مجدداً باردار نشوند. در ضمن به دلیل اینکه مهمترین عامل خطر بروز حاملگی خارج از رحمی سابقه قبلی است، بهتر است در حاملگی‌های بعدی مادر تحت بررسی سریال β -HCG و تصویربرداری قرار گیرد. /ح

منابع:

۱. کتاب دنفورث
۲. وبسایت pub med
۳. کاریکولوم Health Care Guide
۴. Line- British Colombia